

INTERVIEWS

De (zelf)organisatie en professionalisering van mediators: interview met Steve Whittaker

Roger Ritzen & Rob Jagtenberg

Fotograaf: Gerard Oonk

Bestaat toeval? Op 29 juni vond het interview plaats met de man die begin jaren 90 het initiatief nam om mediation in Nederland een herkenbare plek te geven via één centraal platform – het Nederlands Mediation Instituut (NMI).¹ Daags voor het gesprek werd algemeen bekend dat demissionair minister Sander Dekker een brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer had gestuurd, waarin hij meedeelde het conceptwetsvoorstel mediation in te trekken.² De beroepsgroep van mediators was, kort gezegd, te zeer verdeeld gebleken; voldoende draagvlak vanuit het veld voor verdere consultatie en behandeling van het voorstel zou, volgens de minister, ontbreken.

1 In 2014 opgegaan in de Mediatorsfederatie Nederland: MfN.

2 Brief van 25 juni 2021 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, met onderwerp 'Conceptwetsvoorstel inzake mediation', te raadplegen op o.a. www.rijksoverheid.nl.

‘Triest’, verzucht Steve Whittaker, aan de vergadertafel van zijn opleidingsinstituut *The Lime Tree*, gelegen in het bosrijke domein van een voormalig klooster in Bilthoven. Achter hem strekt zich een fraai gazon uit, met in het midden een lindeboom (*lime tree*). ‘De lindeboom’, legt Steve uit in zijn – in mediatorskringen welbekende – Engelse tongval, ‘staat vanouds symbool voor coöperatie, het bijleggen van conflicten, vruchtbaarheid en liefde. Al in de tijd van de druïden werd onder de lindeboom gepalaverd, en in veel Europese dorpen zul je in het centrum, op het dorpsplein, nog vaak een grote lindeboom aantreffen.’

Rob: Mooie symboliek, een centraal punt voor conflictoplossing. Misschien moeten we het allereerst hebben over het creëren van zo’n centraal punt, anders gezegd: over jouw voortrekkersrol in het organiseren van mediation in Nederland. Het lijkt nu al moeilijk voorstelbaar, maar eind jaren tachtig, begin jaren negentig was er niets.³ Wat bezielde jou om in die tijd op zoek te gaan naar mogelijke geestverwanten, en uit het niets een structuur voor mediation op poten te zetten?

Steve: Uiteindelijk was het een ingeving: ik wilde iets doen waarbij een benadering van ‘niet oordelen’ echt een plaats zou krijgen in het systeem van conflict hantering. Ik was jarenlang advocaat (*solicitor*) in Engeland geweest. Daar deed ik veel ondernemingsrecht, maar ik raakte gespecialiseerd in het arbeidsrecht. In Engeland bestond al een instituut, de *Advisory, Conciliation and Arbitration Service* (ACAS). Wie in Engeland voor de arbeidsrechtbank wil procederen, wordt eerst benaderd met de vraag of men geïnteresseerd zou zijn in een bemiddelingspoging door een ACAS *conciliator*. Daar maakte ik dus al kennis met het idee van bemiddeling door een neutrale, speciaal opgeleide derde. In 1988 kwam ik met mijn Nederlandse vrouw naar Nederland, en solliciteerde ik op een vacature bedrijfsjurist bij de Hollandse Beton Groep (HBG), een van de grootste bouwondernemingen. De leiding daar was geloof ik aangenaam verrast dat ik als Engelsman geleerd had een beetje Nederlands te spreken. Mijn tweetaligheid kwam goed uit, omdat HBG internationaal gezien vaak werkte met Engelstalige contracten die onder FIDIC-voorwaarden waren opgesteld.⁴ Ik moest die Engelstalige contracten aan de Nederlandstalige ingenieurs in het Nederlands uitleggen. Ik heb toen een paar maanden lang enorm zitten zweten om het Nederlands verder onder de knie te krijgen.

Ik wilde iets doen waarbij een benadering van ‘niet oordelen’ echt een plaats zou krijgen in het systeem van conflict hantering.

Toen raakte ik met HBG verzeild in Hongkong. Daar werd het destijds grootste baggerproject ter wereld uitgevoerd: de aanleg van een nieuw internationaal vliegveld op een kunstmatig eiland in de Zuid-Chinese Zee. Daar was mediation voorgeschreven alvorens een geschil gearbitreerd kon worden. Ik merkte toen dat de mediation benadering veel sneller tot oplossingen leidde en dus het gehele project ten goede kwam. Daar werd voor mij pas echt inzichtelijk wat mediation zou kunnen betekenen.

3 Zie echter de opnieuw opgenomen bijdrage van Peter Hoefnagels in deze TMD-aflevering.

4 International Federation of Consulting Engineers.

Roger: En waardoor was men in Hongkong geïnspireerd?

Steve: De bouw van dat vliegveld vond plaats tussen (ongeveer) 1988 en 1996; maar in 1997 zou Engeland de soevereiniteit over Hongkong overdragen aan China. Nu is arbitrage in de Engelstalige wereld een *claim based system*, dat in de praktijk leidt tot heel langdurige procedures. Maar als je een project wilt opleveren bij de soevereiniteitsoverdracht, wil je ook schoon schip gemaakt hebben voor wat betreft de conflicten die uit dat project waren voortgekomen. Je wilt geen lang slepende conflicten mee overdragen.

Ik vond het bij HBG superleuk, maar het voortdurend moeten redeneren als jurist is ook een soort kruis dat je moet dragen. Rond 1992 ging ik dan ook een tijdje op vakantie in de Verenigde Staten, met het idee: ik zou eigenlijk van mediation mijn beroep willen maken. Een vriendin die daar woonde, in de *Pacific Northwest*, was al een paar jaar werkzaam als mediator. Maar een complicatie daarbij, vertelde ze me, was dat iedere *county* binnen iedere *State* zijn eigen kwalificatie-eisen voor mediators heeft, dus meerdere kwalificatiesystemen voor mediators naast elkaar binnen één *State*.

Op een gegeven moment zat ik daar een beetje te mijmeren op een heuvel, en opeens had ik een idee: je moet iets creëren wat mensen kunnen herkennen; we hebben een *vorm* nodig, en tegelijk een podium waar dingen kunnen gebeuren. Er moet iets komen waar mensen vertrouwen in hebben. Maar in die tijd, in Nederland, dacht men bij het woord 'mediation' nog aan ademhalingstechnieken en mantra's. Als je dat beseft, vraag je je af: ga ik dit echt voor elkaar krijgen? Maar mijn instinct zei me: doen!

Terug in Nederland merkte ik dat collega's uit de bouwwereld enthousiast reageerden. Die hadden al gezien dat het werkt. Jan Goossens en Paul Walters bijvoorbeeld liepen er meteen warm voor. De advocatuur volgde al vrij snel, ook familie-rechtadvocaten en mediators zoals Loes Gijbels. De mediationfilosofie is eenvoudig en elegant, en sloot geheel aan bij de tijdgeest op dat moment: ga niet voor anderen zitten denken. Zet je eigen oordeel even opzij. Vraag waardoor oplossingsgerichte communicatie gefrustreerd is geraakt. Iedereen leek aan te voelen dat professioneel getrainde mediators een verschil zouden kunnen gaan maken voor de maatschappij.

Rob: Hoe raakte de overheid hierbij betrokken?

Steve: Het eerste ministerie waarmee contact tot stand kwam was Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM). Daar waren ze toen bezig met een project *Implementation challenge*, en hadden ze al snel mogelijkheden gezien voor de inzet van mediationstechnieken in de ruimtelijke ordening. Iets later kwam het Ministerie van Justitie erbij. Zij wilden mediation ook stimuleren. Het was een domino-effect, en heel bijzonder om mee te maken.

Het was echt pionieren: wat ga je doen om een geloofwaardige structuur te creëren? We gaven onszelf een jaar voor de oprichtingsfase en hadden niet de pretentie dan al de status van een Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) of een Nederlands

Arbitrage Instituut (NAI) bereikt te hebben.⁵ Belangrijk waren veel reuring maken, een stichtingsstructuur, een mediationreglement, en criteria voor de opleiding van mediators. Toen dat voor elkaar was trad ik terug als eerste bestuursvoorzitter, want ik wilde mij verder vooral aan de praktijk en aan trainingen wijden. Ik ben niet zo'n vergadertijger. En het leek mij niet verstandig dat de aanbieder van een opleiding het stichtingsbestuur zou voorzitten. Helemaal in het begin waren er geloof ik drie opleiders, The Lime Tree, het Centrum voor Conflictantering (CvC) en 'de twee Hanzen'.⁶ Maar het was te voorzien dat er veel meer opleiders zouden komen, ieder met een eigen niche; momenteel zijn er meer dan dertig door de MfN erkende opleidingsinstituten. Die ontwikkeling voorzag ik en het leek mij geen probleem: laat duizend bloemen bloeien. Het is een vrije markt. In die zin was er meteen een verschil met bijvoorbeeld CEDR, in Engeland.⁷ Zij specialiseerden zich in zakelijke mediation en ontwikkelden daar ook zelf de opleiding voor. Het NMI was bedoeld als brede koepel en gesprekspartner voor de overheid, en dan leek het verstandiger als NMI-bestuur een beetje afstand te houden ten opzichte van de veelheid van aanbieders. Er moest vooral een centraal punt komen om ervoor te zorgen dat het nu allemaal ook echt zou gaan gebeuren; tien verschillende kleine CEDR's met allemaal hun eigen ding zou de benodigde saamhorigheid niet bevorderen.

Er was nog een andere reden om terug te treden als voorzitter toen NMI echt ging draaien, omstreeks 1995. Je zou dat zo kunnen omschrijven: als Nederlands sprekende Engelsman had ik misschien wel extra de aandacht getrokken in de aanloopfase, maar een vreemde eend in de bijt heeft een beperkte houdbaarheidsdatum. In die aanloopfase was ik in Nederland tegen structuren en tradities aangelopen die wel heel erg van die in Engeland verschillen. Dat varieerde van, bijvoorbeeld, de melkproductie bij de Noord-Brabantse boeren die hier centraal aangestuurd bleek te worden, tot en met de bouwwereld, waar veel meer samengewerkt werd dan in Engeland. Daar vochten bouwbedrijven elkaar de tent uit; hier trof je complexe onderlinge verbanden aan. Ik vond dat, nu het NMI eenmaal stond, een Nederlandse voorzitter met een antenne voor de verhoudingen hier het roer moest overnemen; dus ik vroeg aan Jan Goossens met een glimlach: 'Jan, ben jij Nederlander?' En toen hij 'ja' had gezegd, zei ik hem dat het me beter leek dat hij met zijn vele kwaliteiten het voorzitterschap nu over zou nemen – wat hij gelukkig ook deed.

Roger: Past mediation bij de Nederlandse cultuur?

Steve: Ik denk het wel; hier sluit mediation aan bij het pragmatisme van mensen. Hier bestaat ook belangstelling voor nieuwe ontwikkelingen die doelmatigheid bevorderen en relaties sparen. In de Verenigde Staten daarentegen is mediation uit wanhoop geboren. Denk aan de kosten van procederen en de absurde claimcultuur daar.

5 Het al ruim 80 jaar bestaande NIP is de grootste beroepsorganisatie van psychologen in Nederland, en heeft ook een sectie Mediation. Het NIP participeert in de MfN. Het NAI faciliteert al sinds 1949 arbitrages in (internationale) handelsgeschillen. Het NAI biedt sinds enige tijd ook NAI mediations aan.

6 Hans van der Hoeven en Hans Loots, inmiddels beiden helaas overleden.

7 CEDR: Centre for Effective Dispute Resolution; zie o.a. Karl Mackie: 30 Years of CEDR, in TMD 2020, nr. 4, p. 64 e.v.

Roger: Als in België wonend Nederlands advocaat die opgeleid is als Belgisch bemiddelaar herken ik die ervaring van leven in verschillende culturen. Ik denk dat men in België vaker een afwachtende houding aanneemt ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen. Dat Nederland zich destijds enthousiast bij de hand heeft laten nemen door een Engelsman die in Hongkong en de Verenigde Staten geïnspireerd was geraakt, en ons toonde hoe het 'polderen' beter kan, dat is misschien wel typisch voor Nederland. Uit statistieken blijkt dat het daadwerkelijk gebruik van bemiddeling-mediation in België trager op gang is gekomen dan in Nederland. Daar staat tegenover dat men in België nu beschikt over een uitstekend wettelijk kader, en dat lijkt nu toch zijn vruchten af te werpen. De ontwerper van de wet, ex-minister Koen Geens, ziet bemiddelaars zelfs als een vierde, gelijkwaardige beroepsgroep van conflict naast rechters, advocaten en deurwaarders.

En dat brengt ons als vanzelf bij de brief van demissionair minister Sander Dekker: hier in Nederland wordt een conceptwetsvoorstel mediation ingetrokken!

Steve (peinzend): Mmja, ik sta hier een beetje dubbel in. Mediation heeft al een redelijke acceptatiegraad bereikt: in de rechtspraak, in het systeem van toevoegingen, voornamelijk in echtscheidingen. In de arbeidsrechtpraktijk is mediation echt geaccepteerd, in het strafrecht (dader-slachtofferbemiddeling) begint het duidelijk op te komen. Waarom zou de overheid zich moeten bemoeien met iets dat goed loopt? En ze willen wel blijven stimuleren, dat is positief. Aan de andere kant, met dit wetsvoorstel zou de overheid een verdere impuls hebben kunnen geven. Dat er in Nederland de afgelopen twintig jaar een tamelijk breed draagvlak is ontstaan, een soort volksbeweging bijna, dat komt doordat de overheid in de begintijd mediation, direct en indirect, zo heeft gesteund. Vanuit dat perspectief is die intrekking van het wetsvoorstel wel teleurstellend.

Als je nu die brief begint te lezen denk je aanvankelijk: dat klinkt positief. Ze kiezen een pragmatische insteek en willen niet het wiel opnieuw uitvinden. We zijn ook al heel wat jaren bezig. En dan komt die intrekking. Sander Dekker lijkt te suggereren dat het mediationveld niet uitblinkt door een gezamenlijk optreden, door een gezamenlijke visie. Ik denk dat er redelijk veel spanning zit in de verenigingsstructuur, met al die organisaties bij het MfN. Er is spanning tussen advocaten en psychologen, de Nederlandse Mediatorsvereniging (NMV) is eruit gestapt. Dat zich-samen-voegen van al die verenigingen en organisaties om de federatie te creëren, was geboren uit de noodzaak het wetsvoorstel te faciliteren. Maar de tactiek van samen optrekken t.b.v. een specifiek doel is kwetsbaar, zodra blijkt dat dat doel niet gehaald kan worden. Dan ontstaan al snel scheuren in de façade. Ik kan mij voorstellen dat bijvoorbeeld de Vereniging Familie- en erfrecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS) en de Orde van Advocaten niet staan te springen om de figuur van beëdigd mediator ingevoerd te krijgen.

Roger: Dus het is misgegaan op de animositeit in het mediationveld zelf?

Steve (met een klein lachje): Nou, dat zijn jouw woorden. Maar het is, denk ik, wel wat je tussen de regels kan vermoeden. Overigens is er wel geprobeerd onderling

tot een betere verstandhouding te komen, bijvoorbeeld tussen MfN en ADR Register.⁸ Maar dat ging nogal moeizaam.

Als animositeit de reden is voor intrekking van het wetsvoorstel vind ik dat wel echt triest.

Roger: Mag ik het zo samenvatten? Je zegt dat mediation zich sowieso al 'organisch' ontwikkelt in Nederland, en daarom vraag je je in gemoede af of mediation eigenlijk wel wetgeving nodig heeft.

Steve: Met de wettelijke regelingen op het gebied van het openbaar bestuur is het belangrijk om iets te doen, maar op andere gebieden is die noodzaak veel minder sterk. Neem bijvoorbeeld het verschoningsrecht. Geheimhouding is contractueel geregeld en blijkt in de praktijk nauwelijks een issue te zijn. Het komt echt zelden voor dat rechters willen weten wat er in een mediation besproken is. Het is een academisch onderwerp.

Roger: Maar juist omdat het zo uitgekristalliseerd is in de rechtspraak, zou je het toch ook eenvoudig in een wet kunnen vastleggen? Nu moet je als mediator toch altijd een voorbehoud maken naar de partijen.

Steve: Maar ook op een wettelijk verschoningsrecht zul je als mediator niet altijd zonder meer een beroep kunnen doen.

Roger: Waar zou wetgeving dan wel een verschil kunnen maken?

Steve: Vooral bij de beeldvorming over mediation, en de status van mediators.

Roger: De Belgische wetgeving bevat diverse stimuleringsmaatregelen. Er staat daar letterlijk dat advocaten en rechters verplicht zijn cliënten, respectievelijk partijen, te wijzen op de mogelijkheid van bemiddeling/mediation. Lijkt jou dit nuttig?

Steve: Ik denk het wel. Ik ben geen voorstander van verplichtgestelde mediation; dat vind ik niks. Maar wijzen op de mogelijkheid is wel elegant.

Roger: De Belgische wet gaat nog een stapje verder. De rechter mag bemiddeling/mediation zelfs opleggen als één van de partijen daar geen voorstander van is (en dat ook te kennen heeft gegeven).

Steve: Persoonlijk ben ik niet voor het opleggen van mediation. Je hebt gezien wat er in Italië is gebeurd toen de overheid verplichte mediation introduceerde. Eerst waren er niet genoeg mediators, toen ging de advocatuur staken. Dat werkt niet. De kracht van mediation kan pas benut worden als alle mensen aan de tafel een commitment hebben. Zou jij mediator willen zijn in een zaak waar de rechter tegen een protesterende partij heeft gezegd: 'niets mee te maken, jij moet naar de mediator'?

De kracht van mediation kan pas benut worden als alle mensen aan de tafel een commitment hebben.

8 Beide organisaties zijn erkend door het Ministerie van Justitie en Veiligheid, beheren registers voor gekwalificeerde mediators en andere ADR-professionals, en hebben hun eigen klacht- en tuchtrecht. Korthedshalve zij verwezen naar de respectievelijke websites: <https://mfregister.nl> en <https://adr-register.com>.

Roger: Dan is er een gereede kans dat de onwillige partij overal over gaat klagen, of op een andere manier de mediation 'dood' maakt, bijvoorbeeld door continu alles in twijfel te trekken.

Steve: Een rechter kan mediation daarom beter stimuleren door aan partijen goede vragen te stellen.

Roger: Zou wetgeving kunnen helpen het tuchtrecht beter te laten werken?

Steve: Dat vind ik een ingewikkelde vraag. In Nederland lijkt het tuchtrecht goed te werken. Ik zie niet direct wat de toegevoegde waarde hier op het gebied van wetgeving zou zijn.

Rob: Vormen gepubliceerde tuchtrechtelijke uitspraken een middel om het vak van mediator verder te ontwikkelen?

Steve: Zeker, ik lees die uitspraken wel. In de opleiding behandelen we niet die uitspraken als zodanig, zoals een jurist dat zou doen, maar kijken we wel hoe ze uitwerken op de ontwikkeling van bepaalde beroepsaspecten.

Roger: Heb je specifieke ontwikkelingen gezien in het tuchtrecht over de afgelopen 25 jaar?

Steve: Ja, bijvoorbeeld mediators die excessieve bedragen in rekening gebracht hebben. Er zijn ook veel uitspraken over gerezen vermoedens van partijdigheid. Je kunt bij beginnende mediators niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het hooghouden van je onpartijdigheid is. Je moet je heel bewust zijn van de effecten van je handelen; ga bijvoorbeeld niet na afloop van een mediation nog even terloops met één partij staan praten of lachen.

Concluderend: ik ben positief over de tuchtrechtelijke uitspraken; die hebben het werk van de mediator een coherente basis gegeven waaraan ook getoetst kan worden.

Roger: Maar is het ontbreken van een wettelijk tuchtrecht niet een beroepsgroep onwaardig, wanneer die beroepsgroep op zo'n gevoelig terrein als conflicthantering opereert, naast advocaten en rechters?

Steve: Ik weet niet of het een beroepsgroep onwaardig is. Een zorg die ik wel heb, is of we in Nederland niet een fragmentatie gaan krijgen van organisaties en clubjes met ieder hun eigen tuchtrecht, eigen registers, eigen invullingen van vertrouwelijkheid enzovoort. Je kunt nieuwe organisaties nu eenmaal niet verbieden deze vrije markt te betreden, al kost het vestigen van een reputatie veel tijd, en is het zeker geen goudmijn.

Het is de houding die je tot mediator maakt.

Roger: Is mediation een vak?

Steve: Mediation is een houding, die uitgedrukt wordt in het gebruik van vaardigheden en die vorm krijgt in een vak. Het is de houding die je tot mediator maakt.

Rob: Hoe sta je tegenover de tweedeling facilitative versus evaluative mediation?

Steve: Niet oordelen staat voor mij centraal in mediation. Dus ik hoor zeker niet in het evaluatieve kamp. Dat neemt niet weg dat bij echtscheidingen en arbeidszaken met veel wettelijke voorschriften rekening gehouden moet worden; daar moet je soms wel informeren, omdat *informed consent* vereist is.

Roger: Liggen informeren en adviseren niet heel dicht tegen elkaar aan?

Steve: Ja, maar in bepaalde situaties kun je niet NIET informeren. Om zelf zo goed mogelijk in mijn rol als mediator te blijven werk ik bijvoorbeeld bij echtscheidingen met iemand die financieel onderlegd is. Zijn taak is het dan om alimentatie te berekenen of een vermogensopstelling te maken. Mijn taak als mediator is het om de goede vragen te stellen, om uit te vinden wat er tussen de mensen allemaal gebeurd is, en ook te zien hoe de informatie valt bij de partijen. Zo werk ik. Daar zit wel een commercieel aspect aan: ik ben duurder omdat ik samenwerk met een deskundige. Als je alles alleen wilt doen, loop je eerder de kans dat je jezelf als deskundige gaat profileren en toch gaat adviseren. Dan moet je voorzichtig omgaan met je onpartijdigheid en er rekening mee houden dat je bijvoorbeeld ook in een ander verzekeringspakket valt. Nog een stap verder gaan beroepsgroepen zoals fiscalisten en accountants. Die werken feitelijk als adviseur, maar proberen meningsverschillen tussen partijen soms te overbruggen met wat *shuttle diplomacy*. Vaak pretenderen zij niet eens een mediationgesprek te voeren; zij geven gewoon hun mening. Sommige mensen zijn daar ook absoluut mee gebaat. Het belangrijkste is dat je naar partijen toe helder bent in wat je doet. En er iemand bij haalt als dat nodig is. Een huis-tuin-en-keukenscheiding kunnen de meeste alleen opererende mediators wel aan. Maar het wordt precair als er ook nog om een gemeenschappelijke onderneming gevochten wordt, en er geschillen zijn over de waardering van goodwill. Je moet je bewust zijn van je eigen beperkingen.

The Lime Tree propageert dat de mediator op een actieve en intelligente manier 'lui, dom en dakloos' dient te zijn. Voorkom dat jij je als mediator eigenaar maakt van het probleem van je cliënten. De oplossing van het probleem ligt uiteindelijk ook bij hen. Je kunt het paard naar de drinkbak voeren, misschien de snoet even kort in het water dompelen, maar drinken moet het paard uiteindelijk zelf doen.

The Lime Tree propageert dat de mediator op een actieve en intelligente manier 'lui, dom en dakloos' dient te zijn.

Roger: Wie bepaalt jullie opleidingsnormen; en opleidingsnormen in het algemeen in Nederland?

Steve: Voor ons doet de MfN dat tot nu toe. Het accreditatieproces betekent dat je programma om de zoveel tijd doorgelicht wordt. ADR Register heeft iets dergelijks, maar daar is het iets lossere geregeld.

Roger: Je zei eerder dat het aantal erkende opleiders nu boven de dertig ligt. Is dat een zorgelijke ontwikkeling?

Steve: Meer concurrentie betekent natuurlijk dat er minder te verdelen valt. Maar die vele opleidingen worden wel vanuit heel veel verschillende perspectieven aangeboden. Ook wordt de mediationopleiding steeds meer onderdeel van een ma-

nagementtraining. Veel cursisten hebben niet de ambitie om mediator te worden, maar willen beter leren omgaan met samenwerking, teams, conflicten in de organisatie en dergelijke.

Ik had onlangs vijftien burgemeesters in training. Ongelooflijk mooie mensen, met hart voor de samenleving, die echter altijd in de actie-stand staan. Ook zij kregen de oefening om alleen maar te luisteren. 'Dat kan niet', was de reactie, 'ik word verondersteld initiatieven te nemen, te oordelen en te beslissen, knopen door te hakken'. Ik vroeg: 'Wie zegt dat?' Antwoord: 'De mensen verwachten nu eenmaal dat ik dat doe!'

Tussen de cursusblokken in gingen ze de benadering van vragen stellen, oordelen opschorten en de verantwoordelijkheid teruggeven bij partijen uitproberen. Terug hier in het opleidingsinstituut was het inzicht ontstaan dat hun actie-stand hen weliswaar ver gebracht had, maar dat in complexe conflictsituaties de houding en vaardigheden van de mediator vaak zo veel meer tot stand kan brengen.

Interessant aan deze groep cursisten is dat zij vanuit hun positie het gedachtegoed van mediation waarschijnlijk verder zullen verspreiden.

Roger: Waarschijnlijk zullen ze ook opgelucht zijn dat ze ook op deze heel andere manier te werk kunnen gaan! Zou je zeggen dat je businessmodel als opleiding niet meer helemaal gericht is op het verwerven van erkenning als mediator?

Steve: Mijn antwoord daarop is genuanceerd: ja en nee. Een meerderheid van cursisten wordt uiteindelijk geen MfN-geregistreerd mediator, maar heel veel mensen beginnen de training met het idee: zou een praktijk als professioneel mediator voor mij een mogelijkheid kunnen zijn? Het erkenningsproces stimuleert de markt, en de mensen, om zich de vereiste competenties eigen te maken.

Roger: Waar sta jij in de discussie over PE-eisen voor de mediator? Momenteel is de minimumeis in Nederland meen ik drie mediations per jaar. De discussie gaat over een minimum van twaalf mediations.

Steve: Daar zitten twee kanten aan. Een formele mediation op basis van een mediationovereenkomst is niet op alle terreinen even gemakkelijk te realiseren. Bij arbeidsconflicten en echtscheidingen zal het meestal geen probleem zijn, maar wat nu als je vooral teamconflicten in organisaties doet? Dan is het veel moeilijker om al je activiteiten onder de vlag van een (reeks) mediationovereenkomst(en) te brengen, terwijl je mogelijk heel nuttig werk doet. Zulke personen, die heel waardevol zijn voor het veld, zou je door zo'n twaalfmediations-norm verliezen. Bovendien ontstaat het gevaar dat wanneer zulke personen uit het MfN-register verwijderd worden, zij hun eigen club gaan oprichten en zo nog verdere fragmentatie teweegbrengen.

Roger: De slotvraag. Wat zou helpen om de acceptatie van mediation verder te vergroten? Het MfN Stimuleringsplan 'Met mediation naar herstel' noemt bijvoorbeeld de optie vaardigheden te trainen in het maatschappelijk middenveld om zo meer strategische spelers te doordringen van de mogelijkheden.

Steve: Dat is een goed plan. Maar het meest belangrijk zijn misschien wel: rolmodellen, waarmee je je kunt, en wilt, identificeren. Zulke rolmodellen waren bijvoorbeeld belangrijk van de jaren zestig tot heden voor de vrouwenemancipatie. Nu zie

je op de televisie alleen maar advocaten waar mensen graag naar kijken. Die verbale gevechten vindt men spannend. Nergens zie je mediators. Als er steeds beter gecommuniceerd wordt, als het goed gaat, is dat niet spectaculair voor kijkers. Ik pleit ervoor dat mediators een meer prominente rol krijgen in televisieprogramma's voor een breed publiek, waarin hun rol helder wordt gemaakt.

Roger: En wetgeving?

Steve: Ik was altijd tegen onnodige overheidsbemoedienissen, maar ik denk dat Dekkers besluit tot intrekking van het wetsvoorstel het mediationveld geen goed zal doen.

Rob: Misschien komen er nog nieuwe initiatieven vanuit de EU. In het Europees Parlement gaan stemmen op om een vervolg te geven aan de Mediationrichtlijn.

Steve: Dan wordt het interessant of stimuleringsmaatregelen zoals nu voorgesteld, voldoen aan zo'n nieuwe richtlijn.

Roger: En zou het helpen als er meer aandacht voor mediation zou komen in het onderwijs?

Steve: Het universitair juridisch onderwijs in Nederland lijkt nog altijd een koele houding aan te nemen. Ongelooflijk dat nog steeds gedacht wordt dat rechtspleging vooral om wetsartikelen draait, en niet om mensen. Bizar dat iemand die vier jaar rechten gestudeerd heeft, minder weet van conflicten dan iemand die zes dagen mediationtraining heeft gedaan.

Rob: Belangrijk obstakel vormt de wijze waarop aan Nederlandse universiteiten, van bovenaf, over de inrichting van curricula wordt beslist. In België liggen de kaarten iets anders, zoals in een volgende TMD-afllevering zal blijken. In Nederland vormt de Vrije Universiteit van Amsterdam een uitzondering. Hier heeft men een samenhangend masterprogramma waarin mediation een centrale plaats inneemt. Hier is ook de eerste leerstoel mediation gevestigd.

Roger: Zou het helpen om mediation meer uit het juridisch onderwijs te trekken? Bijvoorbeeld door plaatsing in een gedragswetenschappelijk of economisch curriculum? Het was ook vanuit economische motieven dat de EU zich destijds stortte op mediation ter bevordering van transnationale conflictoplossing.

Steve: Mediation zal altijd één voet in het juridische houden, simpelweg omdat bijna alles bij conflicten juridische consequenties heeft. Je kunt het juridisch kader wel tijdelijk opzijzetten, maar het recht is er altijd, op de achtergrond.

Roger: Is het noodzakelijk dat een mediator een juridische achtergrond heeft? Of is een vooropleiding in de psychologie juist het beste als je mediator wilt worden?

Steve: Of een mediator succesvol is, ligt niet aan de vooropleiding, maar aan de persoon. Sommige van de beste mediators die ik ken zijn jurist (of psycholoog), maar ook sommige van de slechtste die ik ken zijn jurist (of psycholoog).

Roger: Hoe ziet jouw ideale wereld eruit? Wat zou daarvoor nog moeten gebeuren?

Steve: Een eenduidige nationale aanpak van mediation. Om dat te bereiken zou het wetsvoorstel wel geholpen hebben een bepaalde structurering in het geheel te brengen. Maar als dat niet mogelijk is: zo veel mogelijk mensen zo vroeg mogelijk bewust maken van de manier van omgaan met conflicten. Hoe escalatie ontstaat;

hoe communicatie gefrustreerd wordt; leren mensen anders tegen conflicten aan te kijken. Doorgaan met opleiden, inspiratie opdoen en overbrengen, en altijd kijken waar de ruimte ligt voor nieuwe initiatieven.

De TMD-redactie zegt Steve Whittaker veel dank voor dit mooie gesprek, en voor zijn pioniersrol in de organisatie en professionalisering van mediation in Nederland.